

Ο Ντόναλντ Τραμπ, η αριστερά και η εργατική ψήφος του ΑC από το περιοδικό *Carbure*¹

Η εκλογή του Ντ. Τραμπ στην Προεδρία των ΗΠΑ, εκτός από τα ερωτήματα που θέτει σχετικά με τις αλλαγές στην αμερικανική πολιτική που είναι πιθανόν να προκαλέσει ή όχι, ξεσήκωσε στην διεθνή αριστερά μια διαμάχη της οποίας το κεντρικό ερώτημα μπορεί να συνοψιστεί ως εξής: Έχει ή όχι η αμερικανική εργατική τάξη ψηφίσει μαζικά υπέρ του Τραμπ; Ερώτημα κάτω από το οποίο κρύβεται αυτό εδώ: είναι η εργατική τάξη αντιδραστική;

Το ερώτημα αυτό μπορεί να απαντηθεί στα γρήγορα με μια εξέταση της εκλογικής στατιστικής: φυσικά και όχι, δεν ήταν η εργατική τάξη μόνο που εξέλεξε τον Τραμπ, ούτε καν ψηφισε μαζικά υπέρ του. Η εργατική τάξη παραμένει σε μεγάλο βαθμό η τάξη της αποχής. Αλλά αν και η εκλογή Τραμπ παραμένει στο μεγαλύτερο βαθμό αποτέλεσμα ενός κλασσικού ρεπουμπλικανικού εκλογικού σώματος, έχει, παρ' όλα αυτά, έναν χαρακτηριστικό εργατικό “τόνο” στις πρώην βιομηχανικές πολιτείες στα βορειοανατολικά των ΗΠΑ, που σε συνδυασμό με την έλλειψη ενθουσιασμού για μια ψήφο υπέρ των Δημοκρατικών, έγειρε αναμφισβήτητα την πλάστιγγα σε όφελος του Τραμπ. Κι εδώ έγκειται το πρόβλημα: σε αυτό το ανεξίτηλο κατάλοιπο αυτής της αποφασιστικής παρουσίας της ψήφου των εργατών, που δεν ξεπερνιέται, που μοιάζει με μια ακαθαρσία σε αυτές τις εκλογές, που λεκιάζει.

Αυτό που δεν ισχύει, ιδιαίτερα για ό,τι απομένει από την αριστερά και την άκρα αριστερά, είναι ότι “η” εργατική τάξη είναι στην πραγματικότητα εξαιρετικά κατακερματισμένη. “Το” προλεταριάτο, είτε κατανοείται ως “η τάξη αυτών που παράγουν άμεσα υπεραξία” είτε ως “αυτοί που δεν έχουν τίποτα άλλο εκτός από τα χέρια τους για να ζήσουν”, δεν περιλαμβάνει μια ομοιογενή κοινωνική πραγματικότητα. Και αυτό δεν είναι τόσο ενδεικτικό μιας “δυσκολίας να οργανωθεί” ή “διαίρέσεων” που πρέπει να υπερβληθούν, αλλά είναι μια πραγματικότητα που σχετίζεται με αυτό που είναι δομικό στον καπιταλιστικό κόσμο.

Αυτός ο κατακερματισμός δεν είναι ουδέτερος, αρθρώνεται αναγκαστικά εντός των “στιγμών” του κεφαλαίου: εξαιτίας της υλικής πραγματικότητας της αμοιβαίας εμπλοκής του στον τρόπο παραγωγής, το “κλασσικό βιομηχανικό προλεταριάτο” (η “εργατική τάξη”) είναι μια ετερόφυλη πραγματικότητα, λευκή και αρσενική. “Όλες οι κατηγορίες του κεφαλαίου είναι έμφυλες” (TC²) και το προλεταριάτο είναι μια συνιστώσα αυτού του τρόπου παραγωγής. Για τον ίδιο λόγο, το προλεταριάτο δεν κάνει τίποτα σχετικά με την ιδέα του έθνους: δεν είναι αυθόρμητα διεθνιστικό, είναι στο ίδιο “πλοίο” με τους “δικούς” του εθνικούς καπιταλιστές στον παγκόσμιο ανταγωνισμό και στη διαδικασία της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης³.

Το αμερικανικό προλεταριάτο που ψηφισε υπέρ του Τραμπ είναι πάνω από όλα η παλιά βιομηχανική ζώνη, η περίφημη *Σκουριασμένη Ζώνη*⁴, παλιότερα γνωστή ως Βιομηχανική Ζώνη, και μοιάζει και στην ταξική της ύπαρξη σαν σκουριασμένη, ξεπερασμένη και χωρίς χρήση όπως αυτά τα εργοστάσια: χρεωκοπημένα εργοστάσια, χρεωκοπημένη τάξη. Το “αμερικάνικο Όνειρο” ήταν πράγματι ένα όνειρο, ένα ιδεολογικό παράγωγο, αλλά αυτό το όνειρο βασιζόταν σε πολύ υλικές κοινωνικο-οικονομικές πραγματικότητες: το ότι συνεχίζεται και σήμερα, όταν αυτές οι πραγματικότητες είναι ως επί το πλείστον ξεπερασμένες, του δίνει τη μορφή ενός εφιάλτη.

Αυτό που δημιούργησε την Βιομηχανική Ζώνη στην χρυσή της εποχή είναι η επέκταση του φορντιστικού μοντέλου. Αυτό που ενοποίησε την τάξη ήταν η συγκέντρωσή της στις βιομηχανικές πόλεις, αρθρωμένη υλικά γύρω από τα εργοστάσια και κοινωνικά συγκεντρωμένη γύρω από το φορντιστικό όνειρο: την δημιουργία, από την εργατική τάξη σφυρηλατημένης από την παγκόσμια κρίση του 1929, μιας σταθερής και ειρηνευμένης μεσαίας τάξης. Επιπρόσθετα από την κάθετη διαίρεση της εργασίας και την προτοτυποίηση που ήταν τα τεχνικά της μέσα, ο μοχλός αυτής της ενσωμάτωσης της εργασίας ήταν η *συνάρθρωση ανάμεσα στην αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης και την αξιοποίηση του κεφαλαίου*:

1 Στμ. Αρχικά δημοσιευμένο εδώ: <https://carbureblog.com/2016/11/21/donald-trump-la-gauche-et-le-vote-ouvrier/>.

2 Στμ. TC: σύντμηση της ομάδας *Theorie Communiste*, εκ των θεμελιωτών του ρεύματος της κομμουνιστικοποίησης.

3 Στμ. Στο πρωτότυπο: *De même, le prolétariat n'a pas rien à voir avec l'idée de Nation*.

4 Στμ. Στο πρωτότυπο: *Rust Belt*. Τμήμα των βορειοανατολικών και μεσοδυτικών πολιτειών των ΗΠΑ που χαρακτηρίζονται από παρακμάζουσα βιομηχανία, παλιωμένα εργοστάσια και μειούμενο πληθυσμό. Πόλεις παραγωγής ατσαλιού στην Πενσυλβάνια και το Οχάιο είναι στο κέντρο της ζώνης αυτής.

ιδανικά, οι εργάτες κατανάλωναν αυτά που παρήγαγαν. Η αξία της εργατικής δύναμης περιελάμβανε ταυτόχρονα μια αναπαραγωγή της και επιπρόσθετο κεφάλαιο, με λίγα λόγια, ήταν εμπλουτισμένη. Φυσικά, οι καπιταλιστές πλούτιζαν περισσότερο από τους άλλους, αλλά κάποιος πρέπει να διαχειρίζεται το σταθερό κεφάλαιο, και όπως πιστευόταν, η ατομική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής αξίζει τον σοσιαλισμό από αυτή την άποψη. Αυτό το μοντέλο βασιζόταν πάνω από όλα στην βαριά βιομηχανία: βιομηχανίες ατσαλιού, άνθρακα και κυρίως την αυτοκινητοβιομηχανία.

Τα εργοστάσια ήταν η ραχοκοκαλιά ενός κοινωνικού συστήματος που αργότερα θα μπορούσε να διακλαδωθεί σε διάφορους κλάδους υπηρεσιών, με την υπεραξία να απορρέει από αυτό το αρμονικό σύμπαν, στο οποίο ο καθένας είχε μια τηλεόραση, ένα ψυγείο γεμάτο με “φρέσκια” Coca Cola, ένα αμάξι και ένα μικρό σπίτι, και μέσα σε αυτό μια γυναίκα που είχε παιδιά και ετοίμαζε το φαγητό. Η μεσαία τάξη “ακουμπούσε” στην εργατική· η οικογενειακή ολοκλήρωση επεξέτεινε την μισθολογική ολοκλήρωση: υπήρχαν άντρες, γυναίκες, εργάτες αλλά και μαύροι και λευκοί, όλοι ζούσαν στο σπίτι. Η ιδεώδης αναπαράσταση του Αμερικανού εργάτη, καθώς και η φιγούρα του παγκόσμιου εργάτη, ήταν ένας λευκός άντρας με ανεβασμένα μανίκια που κοίταγε με αισιοδοξία τον ανατέλλοντα ήλιο των κοπιαστικών μικρών πρωινών. Η αναπαραγωγή της εργατικής του δύναμης ήταν ταυτόσημη με την συνεχή παραγωγή της κοινωνικής ολότητας: ήταν η ίδια η Κοινωνία. Άσχετα από την πραγματικότητα των συνθηκών εκμετάλλευσής του, είχε ένα μέλλον και μπορούσε να είναι περήφανος.

Αλλά ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής δεν σκοπεύει στην κατανάλωση για όλους, ούτε στην ειρηνική ενσωμάτωση της τάξης (κάποιοι θα έλεγαν στην αλλοτρίωση) ούτε καν στην αφηρημένη συσσώρευση του κεφαλαίου: στόχος του είναι η απόσπαση υπεραξίας, η αύξηση των ποσοστών κέρδους, και αυτό επιτυγχάνεται μόνο με έναν τρόπο: την εκμετάλλευση της ζωντανής εργασίας. Είναι εξαιτίας αυτού που ο καπιταλισμός είναι μια σχέση ανάμεσα σε τάξεις και που **το κύριο προϊόν του είναι η αναπαραγωγή αυτής της σχέσης.**

Στην κρίση των δεκαετιών του 1960 και 1970, και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ της δεκαετίας του 1980, ήταν η εργατική τάξη συνολικά που ηττήθηκε. Από μια τάξη που παρήγαγε, με την δική της δραστηριότητα αναπαραγωγής της, το σύνολο του κοινωνικού, κατέληξε να μπει στην μάζα των υπεράριθμων. Από αυτή την παρακμή, παράχθηκε μια ηθικιστική εικόνα, στην πιο καθαρή αμερικανική φιλελεύθερη παράδοση: αυτοί οι άνθρωποι δεν ξέρουν πώς να ζήσουν. Η κριτική στις “δυσλειτουργικές κοινότητες”, που χρησιμοποιούν την κοινωνική βοήθεια για να αγοράζουν ναρκωτικά αντί να βγουν από την κατάσταση τους (αυτή η θολή θεωρία των “δυσλειτουργικών οικογενειών, διαψευσμένη εκατοντάδες φορές, είναι παρ’ όλα αυτά μέρος των κοινών αναπαραστάσεων· την βρίσκουμε και σήμερα ακόμα, για παράδειγμα, στη σειρά *Shameless*), στη συνέχεια παίρνει την ίδια στιγμή την θέση της πολιτικής ανάλυσης, κοινωνικής ταυτοποίησης, και του “ξίφους” για την μεσαία τάξη, που αδημονεί να ξεχωρίσει τον εαυτό της από τα “λευκά σκουπίδια”.

Είναι σε αυτή την εργατική τάξη, τα ξεχασμένα ορφανά του φορντιστικού ονείρου, που απευθύνεται ο Τραμπ όταν διακηρύσσει στην εκστρατεία του: “Θα βάλουμε πίσω στη δουλειά τους ανθρακωρύχους μας, τους εργάτες μας στην σιδηροβιομηχανία και στην βιομηχανία ατσαλιού, αυτό είναι που θέλουν”, σε αυτή την τάξη απευθύνεται, αλλά και στο κομμάτι της μεσαίας τάξης που η κοινωνική της ύπαρξη βασιζόταν στην παραγωγή και στην βαριά βιομηχανία, τις υπηρεσίες και εκεί που υπήρχε μια εγγύηση ασφάλειας. Και αυτός ο λόγος, τουλάχιστον στα παλιά βιομηχανικά προπύργια, ακούστηκε: *αυτή η εργατική τάξη ψήφισε όντως υπέρ του Τραμπ.*

Αυτή η εργατική τάξη ήταν ακόμα πιο ευαίσθητη στον λόγο αυτό επειδή διατυπώθηκε από ένα πρόσωπο που ήταν ταυτόχρονα απωθητικό στα μάτια της διανοούμενης μεσαίας τάξης και στους πλούσιους: απόδειξη ότι κάποιος μπορεί να επιτύχει έξω από τα πλαίσια και τα πολιτισμικά μοντέλα που αυτή η τάξη επιβάλλει. Ο Τραμπ πέτυχε να ενσαρκώσει στο πρόσωπό του την ταξική συμμαχία που σημάδεψε την φορντική εποχή: την κεντρικότητα της εργατικής τάξης, την αναπαραγωγή της ενσωματωμένης τάξης στη διάρκεια της συσσώρευσης, την υποστήριξη των υπηρεσιών στον παραγωγικό τομέα, τις προστατευτικές παρεμβάσεις, τον προσανατολισμό της παραγωγής από το Κράτος, καθώς και την διαπερατότητα των τάξεων, που επιτρέπει την κοινωνική άνοδο των εργατών. Όλα αυτά είναι προφανώς το σημάδι μιας εποχής που έχει παρέλθει, και είναι εξίσου εμφανές ότι, για παράδειγμα, ότι δεν θα επιτραπεί στους Αμερικανούς βιομήχανους να απαγορεύσουν την μετατόπιση από οποιονδήποτε, είτε λέγεται Τραμπ είτε

λέγεται Σάντερς. Όμως ο λόγος αυτός ακούστηκε από αυτούς στους οποίους απευθύνθηκε. Έχοντας εξασφαλίσει το ρεπουμπλικανικό ακροατήριο, ο Τραμπ κατάφερε να κάνει τη διαφορά με αυτόν τον λόγο.

Ο λόγος της Αριστεράς και της ριζοσπαστικής Αριστεράς σχετικά με αυτό το ζήτημα μπορεί να συνοψιστεί σε δύο διαμετρικά αντίθετες θέσεις, που απλά τυποποιούν την εργατική τάξη. Από την μια πλευρά η κατάσταση της καθαρής και απλής κατακραυγής της τάξης, η ίδια που παρατηρήθηκε με το Brexit, που αρκείται να λέει ότι αυτοί οι άνθρωποι είναι εντελώς ανεκπαιδευτοι, αποπροσανατολισμένοι, βαθιά ρατσιστές, μισογύνηδες κ.λπ. Ότι η αριστερά έχει μια αποστολή να τους εκπολιτίσει και να τους δώσει μια γεύση προόδου· μια τοποθέτηση που παίρνει πιο πατερναλιστική χροιά στην εκλογική αριστερά τύπου Μελανσόν. Από την άλλη πλευρά, η ριζοσπαστική αριστερά, από τους Τροτσκιστές μέχρι τους αναρχοκομμουνιστές, επιλέγουν την καθαρή άρνηση: η εργατική τάξη δεν είναι έτσι, η αντιδραστική εργατική ψήφος είναι η ίδια ένας μύθος: είναι η μεσαία τάξη και οι μικροαστοί που ενσαρκώνουν τον φασισμό αλλά Τραμπ, η εργατική τάξη δεν έχει να κάνει τίποτα με αυτό, από την ίδια της την ουσία είναι αγνή. Με δεδομένη αυτή τη θέση, η μόνη ρητορική που υπάρχει είναι να θυμίζει κανείς στο προλεταριάτο (που ακούει προσεκτικά αυτές τις διακηρύξεις, ακούγοντας τον σταθμό *TSF*) ότι η ψήφος στον Τραμπ δεν είναι προς το συμφέρον του, ότι το συμφέρον του είναι η ενότητα της τάξης και η κομμουνιστική επανάσταση και ότι η συμμαχία με τους μικροαστούς δεν οδηγεί πουθενά, γιατί ο Τραμπ είναι ο υποψήφιος του καπιταλισμού. Αμήν.

Βλέπουμε ότι όλες αυτές οι θέσεις επιμένουν στον παράλογο χαρακτήρα αυτής της επιλογής: με λίγα λόγια, άλλη μια “δυσλειτουργική” συμπεριφορά. Αλλά ποια ορθολογικότητα αντιπαρατίθεται σε αυτό το “παράλογο” και ποιο είναι το συμφέρον της τάξης; Είναι η γαλλική “Αριστερή Αριστερά” πιο ρεαλιστική όταν προτείνει την επιστροφή στο πρόγραμμα του Εθνικού Συμβουλίου Αντίστασης του 1947; Δεν θρηνεί μετανιώνοντας για την απώλεια της δοξασμένης δεκαετίας του 1930; Δεν θρηνεί για αυτήν την ισχυρή, οργανωμένη εργατική τάξη, που ζούσε γύρω από τα εργοστάσια, τα οποία θα κατείχε συλλογικά μετά την σοσιαλιστική επανάσταση; Μπορεί η φιλελεύθερη αριστερά να καταδείξει στην εργατική τάξη ότι η επιδίωξη του “Ευρωπαϊκού οικοδομήματος” είναι προς όφελός της μετά από αυτά συνέβησαν, για παράδειγμα, στην Ελλάδα; Μπορούν οι αναρχοκομμουνιστές να καταδείξουν χειροπιαστά στην εργατική τάξη ότι η καταστροφή του κράτους, μάλλον, παρά μια δημοκρατική πολιτική είναι η λύση για το μέλλον, όταν σήμερα ο καθένας μπορεί να δει τι μπορεί να κάνει ένα κράτος που καταρρέει, όπως στη Συρία, για παράδειγμα; Και είναι εύλογο να παρουσιάζουμε την επανάσταση σαν μια στιγμή γιορτής συλλογικής εκπλήρωσης, κάτω από αυτές τις συνθήκες; Για ποια ορθολογικότητα και για ποιον ρεαλισμό μιλάμε;

Η νίκη του Τραμπ στις αμερικανικές εκλογές δεν είναι σίγουρα ευχάριστο νέο, αλλά ποια θα ήταν τα καλά νέα; Ναι, το προλεταριάτο, με όλες τις άλλες τάξεις, άγεται μακριά, με την κρίση του καπιταλισμού, σε ένα κίνημα στο οποίο το κράτος εμφανίζεται ως το τελευταίο προπύργιο απέναντι στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Αυτό είναι που απειλείται στην κρίση της ίδιας της κοινωνίας, και όσων την δομούν ως μια καπιταλιστική κοινωνία. Οι ταυτότητες του φύλου, της τάξης, της φυλής είναι ένα πλήθος κοινωνικές αντιστοιχίσεις και – ταυτόχρονα – προστατευτικές ταυτότητες για να τις υπερασπιστεί κανείς: κάποιος έχει μόνο αυτό που είναι σε αυτή την κοινωνία, και η κατάργησή του είναι τόσο μια απώλεια όσο και μια “απελευθέρωση”. Η κατάργηση της καπιταλιστικής κοινωνίας ή οποιασδήποτε κοινωνίας δεν μπορεί να επιτευχθεί με έναν τρόπο αποκάλυψης ή απελευθέρωσης· δεν είναι ένα πέπλο που αφαιρείται από την αλήθεια των σχέσεων, είναι μια εσωτερική μάχη κάθε μιας από τις ταυτότητες που δομούνται σε κοινωνικο-οικονομικές στιγμές του τρόπου παραγωγής. Ο εμφύλιος πόλεμος είναι μόνο η (πρωτ)αρχική του μορφή.

Το προλεταριάτο δεν ανήκει ούτε στην αριστερά ούτε στην ριζοσπαστική αριστερά: **το προλεταριάτο δεν είναι ένα πολιτικό υποκείμενο, είναι μια τάξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.** Με όλες τις άλλες τάξεις, έχει ανέβει στον τρέχοντα κύκλο του καπιταλισμού, που δεν φέρει πλέον οποιαδήποτε επαναστατική θετικότητα, που θα έκανε την επανάσταση να ρέει απλά από το γεγονός ότι το προλεταριάτο υπάρχει ήδη στο κεφάλαιο. Έχει παρέλθει η εποχή που το προλεταριάτο μπορούσε να σκεφθεί ένα μοναδικό βήμα με το οποίο θα μπορούσε να κατακτήσει την εξουσία και να γίνει η κυρίαρχη τάξη: αυτό που ο παρών κύκλος φέρνει είναι η κατάργηση των τάξεων και της κοινωνίας. Το προλεταριάτο, στην αντιφατική του σχέση προς το κεφάλαιο, είναι η τάξη που φέρει την αυτοκατάργησή του. Η επανάσταση δεν είναι ούτε μια επιλογή, ούτε εγγεγραμμένη στην φύση του, ούτε καθοδηγείται από μια ιστορική αναγκαιότητα υπέρβασης της ιστορίας. Μολοταύτα, δεν λείπει τίποτα από το προλεταριάτο για να κάνει την επανάσταση: *είναι επαναστατικό μόνο έτσι όπως είναι, είτε μας αρέσει είτε όχι.*